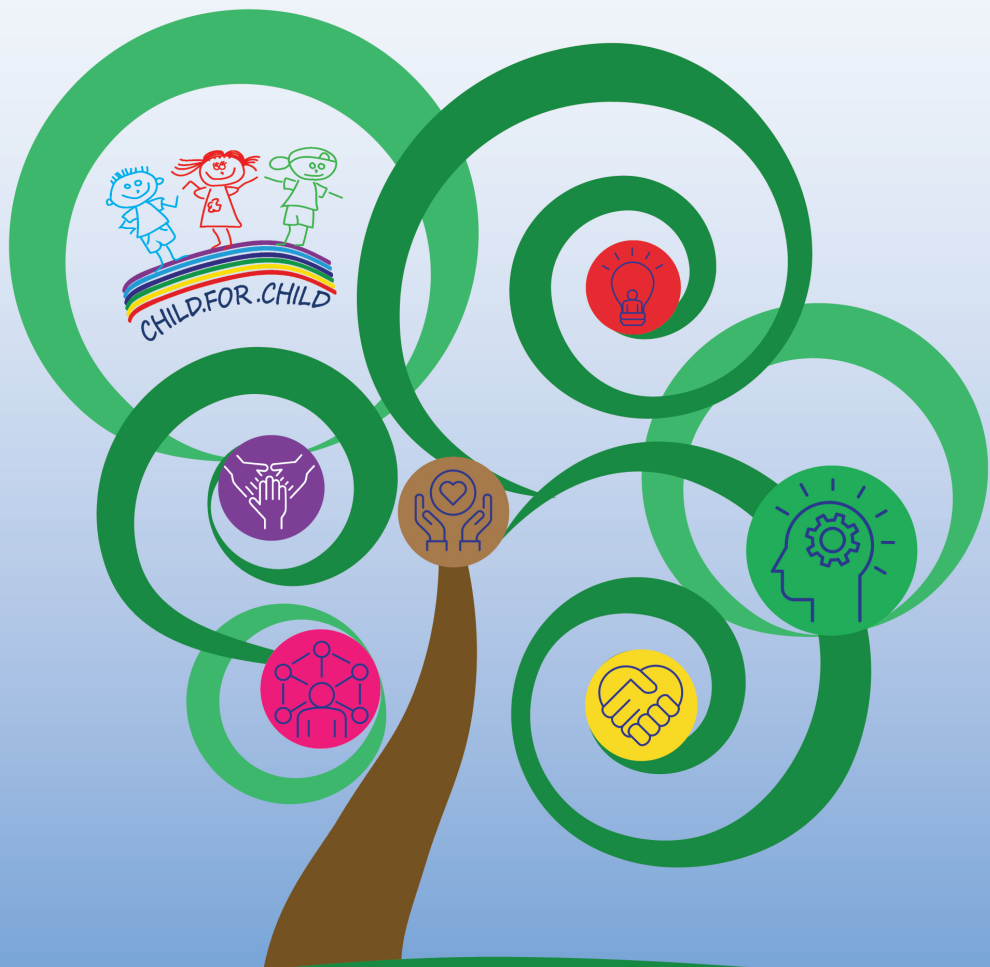

This project "CHILD.FOR.CHILD" was funded by the European Union's Rights Equality and Citizenship Programme (2014-2020)

CHILD.FOR.CHILD

- TRAINING TOOLKIT -

SUPPORTED BY

Garante dell'Infanzia e dell'Adolescenza

PARTNER

UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI PALERMO

INDEX

Precauții	3
Glosar	4
Abrevieri	7
Partea 1: Introducere	8
1.1 Despre Setul de instrumente de instruire.....	8
1.2 Obiectivele setului de instrumente de instruire	10
1.3 Public vizat 10	12
1.4 Structura instruirii și sugestie pentru utilizarea acestuia	13
Partea 2: Module de instruire	14
Formularul n.1 - Măsuri generale de implementare: de la primire până la ascultarea minorului.....	14
Modulul n.2 - Firmele de îngrijire și proiectul de autonomie	18
Modulul n.3 - Instrumente și forme de evaluare a calității educaționale.....	21
Modulul n.4 - Abilități de viață și inteligență emoțională.....	24
Modulul n.5 - Bunele practici comunitare Palermo 2.0	26
Observator privind condițiile sociale ale copiilor în afara familiei și Careleaver	29

PRECAUȚII

Setul de instrumente [CHILD.FOR.CHILD](#) a fost dezvoltat de Societatea de Cooperare Socială 3P (P. Pino Puglisi), în colaborare cu Uniunea Departamentelor pentru politici socio-sanitare și de muncă, Universitatea din Palermo, Asociația Conil, Asociația Hraniti Copii, Sorangeli trans. Produsul a fost finanțat prin programul REC (Drepturi, Egalitate și Cetățenie 2014-2020) al Uniunii Europene.

Conținutul acestui document reprezintă punctul de vedere al autorului. Comisia Europeană nu are nicio responsabilitate pentru conținutul sau pentru utilizarea care va fi făcută de acesta.

GLOSAR

Proiect-cadru

Setul coordonat și integrat de intervenții sociale, de sănătate și educaționale, care vizează promovarea bunăstării copilului și înlăturarea situației de risc sau prejudecăți în care se află.

Minor

Persoană fizică care nu a împlinit încă vârsta de optsprezece ani.

Copil

UNCRC definește copilul ca fiind o persoană sub 18 ani. Recunoaște rolul principal al părinților și al familiei în îngrijirea și protecția copiilor, precum și obligația statului de a-i ajuta să își îndeplinească aceste îndatoriri.

Careleaver

Copil care a trăit o parte a copilăriei / adolescenței sale în circuitul de primire și care la vârsta de optsprezece / douăzeci și unu de ani se pregătește să părăsească recepția pentru a trăi ca „adult”

Ascultare activa

Ascultarea activă este un mod de a asculta ceea ce ni se spune cu un efort intenționat de a înțelege punctul de vedere al altora.

Relație de ajutor

Este o relație în care cel puțin una dintre cele două părți încurajează progresul și urmărirea obiectivului.

Constiința de sine

Capacitatea de a te înțelege pe tine și de a fi capabil să îți monitorizezi sentimentele chiar și atunci când ne aflăm într-un adevărat vârtej emoțional, fără a pierde controlul.

Empatia

Capacitatea de a înțelege pe deplin starea de spirit a celorlalți

Bariere în comunicare

Aceste propoziții și acele comportamente care generează înstrăinarea și închiderea în cealaltă atunci când există o iterație între oameni.

Comportament

Set de acțiuni și gesturi cu care o persoană își evidențiază caracterul.

Căutare acțiune

Este un tip de cercetare care presupune schimbarea realității supuse examinării prin modificarea comportamentelor actorilor implicați în ea.

Întoarce

Rotirea personalului în cadrul unei companii.

Familia de sprijin

Sunt familii care susțin și ajută o familie aflată în dificultate, primind copilul acasă pentru perioade limitate de timp și în funcție de nevoile fiecăruia.

Autonomie

Este abilitatea de a înfrunța și stăpâni diferite situații cu stăpânire, de a găsi soluții la problemele legate de realitatea externă și de a se distribui în comun către calitățile și abilitățile reale.

Elasticitate

Capacitatea de a face față evenimentelor traumatice într-un mod pozitiv, de a reorganiza în mod pozitiv viața în fața dificultăților, de a se reconstrui în același timp rămânând sensibil la oportunitățile pozitive pe care viața le oferă, fără a înstrăina identitatea.

Abilități de viață

Set de abilități cognitive, emoționale și relaționale de bază, care permit oamenilor să funcționeze competențial atât individual, cât și social.

Inteligenta emotionala

Capacitatea de a recunoaște, utiliza, înțelege și gestiona emoțiile proprii și ale celorlalți.

ABBREVIAZIONI

PEI	Planul educațional individualizat
ONU	Organizația Națiunilor Unite
MCM	Modele de îngrijire a copilului
ASP	Autoritatea provincială de sănătate
NPI	Neuro Psihiatrie pentru copii
MSNA	Minori străini neînsoțiți
SMART	Specific - Măsurabil - Realizabil - Relevant - la timp
YCL	Conferința Tineretului Local
YCR	Conferința Tineretului Regional
YCN	Conferința Tineretului Național
EMpS	Echipe multidisciplinare pentru experimentare
CL	CareLeaver
APL	Agenție de ocuparea forței de muncă
AP	Analiza preliminară
ISEE	Indicatorul situației economice echivalente
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
FICE	Federation Internationale des Communalites Educatives
IFCO	International Foster Care Organisation
C.A.M	Acțiuni de însoțire a contextului
C.I.P.P	Contest Input Process Product
CRC	Convention on the Rights of the Child
EIAM	Echipe interinstituționale împotriva abuzurilor și a maltratării
UO	Unitate operațională
AG	Autoritatea judiciară
SSN	Sistemul național de sănătate
STP	Prezent temporar
CPIA	Centrul pentru Educația Adulților
DPR	Decretul președintelui Republicii
CSM	Centrul de sănătate mintală
P.A.T.H.	Planning Alternative Tomorrow with Hope
PC	Personal Computer

PARTEA 1: INTRODUCERE

1.1 SCOPUL FORMĂRII

Obiectivul principal al proiectului [CHILD.FOR.CHILD](#) este de a sprijini centrele de primire a minorilor din afara familiei, pentru a ajuta copiii inserați să atingă un nivel de autonomie suficient pentru a le garanta trecerea la viața adultă. Într-adevăr, fenomenul „persoanelor de îngrijire”, literalmente „celor care părăsesc îngrijirea”, adică a tuturor copiilor care au fost îndepărtați din familia lor de origine și care sunt protejați de stat până în cel de-al optsprezecelea an de viață, cel mult până la al douăzeci și unu, este de fapt din ce în ce mai urgent. an, dacă există un proiect educațional sau de lucru în desfășurare și că, la atingerea acestei vârste, trebuie să părăsească circuitele de recepție și să trăiască o viață în „autonomie”. Acest lucru se ciocnește cu realitatea, de vreme ce cu greu un băiat care și-a trăit copilăria în comunitate pentru minori, la vârsta de optsprezece ani este gata să poată trăi o viață „independentă”. Majoritatea dintre ei nu și-au încheiat studiile, nu au stagii active și nici nu au obținut independența economică care să le permită să trăiască „singuri”. Și aceasta rezultă adesea în întoarcerea la familia de origine, unde de cele mai multe ori nimic nu s-a schimbat, cu consecința că acești copii nu au posibilitatea să aleagă pentru viitorul lor, ci trebuie să sufere consecințele alegerilor celorlalți.

În acest scenariu, s-a încercat să se înțeleagă ce bune practici la nivel european au fost activate pentru protecția acestor copii și s-a efectuat o analiză intensă a nevoilor care a inclus nu numai persoanele de îngrijire, ci și minorii între 14 și 16 ani. ani, cei care lucrează îndeaproape cu acești copii, educatori, asistenți sociali, psihologi, lideri ai comunității și, în sfârșit, decidenți politici și reprezentanți ai instituțiilor teritoriale competente. În implicarea lor am avut prețiosul sprijin al biroului Garantul copilăriei și adolescenței din municipiul Palermo, și al municipiului București - sectorul IV.

Analiza nevoilor a fost realizată în Italia și România prin utilizarea

următoarelor instrumente:

- Interviu semi-structurat administrat celor 4 grupuri țintă distincte
- Grupuri focus realizate cu cele 4 grupuri
- Un chestionar detaliat privind datele apărute

Este evident, ceea ce se plâng nu este lipsa disponibilității din partea educatorului la datorie, ci a unor spații dedicate, specifice și structurate. Mai mult, majoritatea structurilor nu pun în practică proiecte de autonomie de bază sau individualizate, oferind deseori asistență. Pe de altă parte, educatorii se plâng că nu au un rol definit, să lucreze la situații de urgență și nu la nevoia pe termen mediu și lung și cer să fie instruiți în mod constant pentru a-și consolida abilitățile. Din partea instituțiilor apare lipsa rețelelor, dar și, mai ales, o metodă și procedură comună.

Analiza tuturor acestor elemente a condus la definirea modulelor de instruire acoperite de sesiunile de instruire intitulate „Calea autonomiei pentru persoanele de îngrijire și minorii din afara familiei”.

1.2 OBIECTIVELE INSTRUMENTULUI DE FORMARE

Principalele obiective ale acestui material de formare sunt:

- Creșterea gradului de conștientizare a fenomenului minorilor din afara familiei;
- Îmbunătățirea managementului minorilor din afara familiei inserate în comunități;
- Creșterea implementării programelor care vizează dobândirea unei autonomii sporite;
- Furnizarea datelor despre situația comunităților care găzduiesc copii în afara familiei din Palermo și București.

Diferitele module de instruire au scopul de a transfera competențe sau actualizarea competențelor destinatarilor pentru întregul proces de primire și gestionare a minorului din afara familiei, având în vedere schimbările care au loc și noile metodologii aplicate în Europa.

Este necesar, în primul rând, să creștem cunoașterea fenomenului în populație, în instituții, în factorii de decizie politici, astfel încât acești copii să nu se simtă singuri și, mai ales, pentru a le asculta nevoile, dar și dorințele și speranțele. Procedând astfel, este posibil să lucrați la noi programe care au ca scop dobândirea unui nivel de autonomie pentru copilul care îl pune în situația de a fi gata să părăsească recepția când va veni momentul. Însă, pentru a face acest lucru, este nevoie și de o muncă intensă de rețea care implică servicii, instituții publice și private și implicarea familiei de origine unde poate fi o resursă.

Este important să se țină seama de faptul că numai proiectele de autonomie incluse în IEP de la intrarea minorului în comunitate, dar și în familia adoptivă, pot ajuta tânărul să lucreze în direcția corectă pentru dobândirea tot mai mare de autocunoaștere, sentiment de responsabilitate, rezistență și înputernicire. Aceasta indiferent de vârsta de intrare a minorului în comunitate, începând de la dobândirea autonomiilor de bază până la autonomiile superioare. Iar cuvântul cheie devine „sinergie” între toți actorii implicați în proces. În plus, acum mai mult decât oricând este necesar ca instrumentele de evaluare și monitorizare să fie incluse în activi-

tatea comunitară, pentru a urmări progresul activităților puse în aplicare, pentru a evalua punctele forte și punctele slabe ale acestora, pentru a avea mai mult cât se poate de clar de activitatea care se desfășoară.

1.3 AUDIENȚĂ VIZATĂ

Beneficiarii setului de instrumente [CHILD.FOR.CHILD](#) sunt toți cei care sunt implicați direct sau indirect în procesul de primire a minorului din familie.

În special:

- Reprezentanții administrației publice legate de problema păților părinților de îngrijire și minorilor din afara familiei;
- Referenți instituționali conectați la tema persoanelor care părăsesc sistemul de îngrijire și a minorilor din afara familiei;
- Serviciul social;
- Tribunalul pentru minori și procuratura;
- Operatori de entități și asociații din sectorul al treilea;
- Educatori;
- Psihologi;
- Muncitori sociali;
- Liderii responsabili ai comunității;
- Studenți;
- Asociații de familii adoptive;
- încredințarea serviciului.

1.4 STRUCTURA DE FORMARE ȘI SUGESTII PENTRU UTILIZAREA SA

Obiectivul setului de instrumente de instruire este de a oferi noi cunoștințe despre fenomenul minorilor din afara familiei, cu o atenție deosebită acordată persoanelor care îngrijesc, cei care urmează să părăsească calea de primire. Este important ca instruirea să atingă un nivel ridicat de înțelegere și cunoaștere a unor mesaje simple.

Setul de instrumente [CHILD.FOR.CHILD](#) constă din 5 module de instruire:

- Modulul n.1 - **Măsurile generale de implementare: de la primirea până la ascultarea minorului;**
- Modulul n.2 - **Persoanele care părăsesc sistemul de îngrijire și proiectul de autonomie;**
- Modulul n.3 - **Instrumente și forme de evaluare a calității educaționale în comunități pentru minori;**
- Modulul n.4 - **Abilități de viață și inteligență emoțională;**
- Modulul n.5 - **Bunele practici ale Comunității Palermo 2.0.**

Fiecare modul include obiective, diapozitive, puncte de învățare, instrumente de evaluare și resurse cheie. Informațiile conținute sunt în concordanță cu datele apărute în analiza nevoilor. Diapozitivele sunt în format pdf, descărcabile și utilizabile. Diapozitive și instrumente de evaluare pot fi luate din modulele de instruire relevante pentru a construi o prezentare didactică și o evaluare în scopuri de instruire.

PARTEA 2: MODULURI DE FORMARE

1. MĂSURI GENERALE DE APLICARE: DE LA RECEPȚIE LA ASCULTAREA COPILULUI

Obiective

Principalele obiective ale acestui modul de formare sunt:

- Oferiți un cadru legislativ privind primirea minorilor în afara familiei în Italia și România;
- Conturați un program de intervenție de la intrarea copilului la ieșirea din rutele de recepție;
- Oferiți condițiile teoretico-practice pentru ascultarea activă a copilului;
- Oferiți date despre situația copiilor în afara familiei și persoanelor de îngrijire din Italia și Români.

Materiale pentru invatat

Acest modul include diapozitive care ilustrează aspectele principale ale procesului de primire a copilului din familie. Acestea sunt 3 module care tratează trei aspecte diferite ale „Măsurilor generale și de implementare”:

- Calea de autonomie a persoanelor aflate în îngrijire și a copiilor din afara familiei, care conturează cadrul legislativ de referință și calea de primire de la intrarea la ieșirea copiilor, cu o atenție deosebită asupra proiectului de autonomie ca punct focal
- Căi de abilitare și independență, care conturează principalele aspecte teoretice și practice ale comunicării și ascultarea
- Sondaj cu privire la cele mai bune practici ale persoanelor de îngrijire și a minorilor din afara familiei, care oferă date apărute în urma cercetărilor efectuate în Italia și România cu privire la situația centrelor de primire a minorilor

Materialul prezentat poate fi adaptat și reutilizat în scopuri de instruire.

Acces la material

modul 1.1

https://www.childforchild.eu/it/wp-content/uploads/2021/04/RO_Modul-nr.-1.1-Parcursul-privind-autonomia-tinerilor-care-parasesc-sistemul.pdf

modul 1.2

https://www.childforchild.eu/it/wp-content/uploads/2021/04/RO_modul-1.2-Cai-de-emancipare-si-independententa.pdf

modul 1.3

https://www.childforchild.eu/it/wp-content/uploads/2021/04/RO_Modul-1.3-Sondaj-privind-cele-mai-bune-practici.pdf

Puncte cheie

Punctele cheie ale acestor module de instruire sunt următoarele:

Copilul este o persoană aflată în stadiile incipiente ale căii sale de viață care este construită biologic, psihologic și social în activități împărtășite cu adulții (membrii familiei și alte figuri de referință) și cu semenii (copii).

- Viziunea de referință în conturarea procesului de intervenție sunt cele 8 domenii ale drepturilor copiilor, astfel cum sunt consacrate de UNCRC: Măsurile generale de implementare, Definiția copilului, Principiile generale de audiere, Drepturile și libertățile civile, Mediul familial, Sănătatea și îngrijirea, Jocul, Educația și Cultură, măsuri speciale;
- Procesul de intervenție începe cu cererea de inserare și se încheie cu cesionarea prin construirea IEP și a proiectului de autonomie;
- Programul de intervenție nu poate și nu trebuie să ia în considerare proiectul „cadru”;
- Trebuie să porniți întotdeauna de la dorințele / visele copilului;
- Alegerea obiectivelor trebuie să se bazeze pe cunoaștere, cunoaștere a fi și știu cum să faci;
- Obiectivele trebuie împărtășite întotdeauna cu toți cei implicați (copil, familie, servicii sociale, servicii de sănătate,

- școală, procură, lucrători comunitari);
- Este întotdeauna necesar să încurajăm rețelele;
- Relația de ajutor promovează creșterea, maturitatea și un comportament adecvat;
- Sarcina educatorului este de a asigura bunăstarea constantă a minorului și de a asigura independența pe termen lung;
- Ascultarea este un element fundamental al relației;
- Barierele de comunicare trebuie evitate;
- Dezvoltați abilitățile copiilor de când intră pe căile de primire;
- Încurajați intrarea în lumea muncii pentru adulți prin stagii și cursuri profesionale.

2. PROCESUL DE ÎNGRIJIRE ȘI PROIECTUL DE AUTONOMIE

Obiective

- Oferiți un cadru teoretic al conceptului de „autonomie”;
- Stimularea programelor de intervenție care vizează o dobândire mai mare a autonomiei ca punct cheie al PEI;
  - Aducerea la cunoștință a programului național de experimentare în favoarea persoanelor care îl ocupă;
  - Evidențiați factorii care promovează construcția căilor de autonomie rezistente;
  - Furnizați date despre contextul de referință (Italia).

Materiale pentru invatat

Materialul de învățare este împărțit în trei module care conturează în principal calea autonomiei promovată de Experimentarea Națională în favoarea Îngrijitorilor, implementată de Ministerul Muncii din Italia. Scopul este implementarea unor bune practici experimentale care pot fi aplicate și la nivel european.

De fapt, este un fond care este pus la dispoziția celor care urmează să părăsească căile de recepție. Acești tineri vor fi însoțiți de un tutor autonom, special instruit pentru a-i urma în această fază delicată de tranziție către o viață în autonomie.

Cele trei module sunt:

- Ipoteze culturale și articularea proiectului;
- Organisme de participare și construcție a rețelei prevăzute de experimentare;
- Construirea participativă a proiectului pentru autonomie în experimentarea națională.

Acces la material

Modul 2.1

https://www.childforchild.eu/it/wp-content/uploads/2021/05/RO_Modul-nr.-2.1-Premisele-cultu-rale-s%CC%A6i-articularea-proiectului-3.pdf

Modul 2.2

https://www.childforchild.eu/it/wp-content/uploads/2021/04/RO_Modul-nr.-2.2-Organizatiile-de-participare-si-de-construire-de-retele.pdf

Modul 2.3

https://www.childforchild.eu/it/wp-content/uploads/2021/05/RO_Modul-nr.-2.3-Constructia-participativa-a-proiectului-pentru-autonomie-2.pdf

Puncte cheie

Punctele cheie ale acestor module de instruire sunt următoarele:

- Cadrul general al referințelor de reglementare;
- Contextul italian de referință;
- Teoriile de referință pentru însoțirea autonomiei;
- Înțelegeți factorii care duc la construirea unei căi de autonomie „rezistente”;
- Înțelegeți importanța acestor copii în a putea conta pe o cifră de referință stabilă;
- Trial Procesul implică o evaluare multidimensională, un proiect individualizat pentru autonomie, o subvenție pentru autonomie și un îndrumător;
- Cele trei dimensiuni ale conceptului de autonomie sunt: know-how-ul, independența, rezistența;
- Acțiuni și activități ale proiectului de autonomie: transformarea nevoilor și așteptărilor copiilor în obiective și rezultate;
- Utilizați o abordare SMART;
- Monitorizarea trebuie să însoțească întregul proces;
- Persoana care părăsește sistemul de protecție își construiește proiectul individualizat;
- Conferințe pentru tineret ca sistem de monitorizare a proceselor;
- Crearea unei echipe multidisciplinare.

3. INSTRUMENTE ȘI FORME DE EVALUARE A CALITĂȚII EDUCAȚIONALE ÎN COMUNITĂȚI PENTRU MINORI

Obiective

- Oferiți o imagine de ansamblu generală asupra evoluției și scenariului actual al comunităților pentru minori;
- Dați o definiție a „calității” în comunități pentru minori;
- Oferiți instrumente pentru evaluarea calității educaționale a comunităților;
- Îmbunătățirea eficienței intervențiilor și activităților care se desfășoară în comunități;
- Oferă linii directoare pentru autoevaluarea și evaluarea comunităților pentru minori - proiect de cercetare „Evaluarea pentru îmbunătățirea calității comunităților pentru minori”.

Materiale pentru invatat

Modulul „Instrumente și forme de evaluare a calității educaționale în comunități pentru minori” își propune să ofere linii directoare pentru structurarea instrumentelor de evaluare și monitorizare pentru activitățile desfășurate în cadrul comunităților pentru minori. Scopul este de a evidenția punctele tari și punctele slabe pentru a-l consolida pe cel din urmă și a pune în aplicare prima pentru o muncă de calitate în cadrul comunităților, pentru a evalua eficacitatea intervențiilor și a documenta practicile.

Acces la material

modul 3

https://www.childforchild.eu/it/wp-content/uploads/2021/04/RO_Modul-3-Instrumente-pentru-evaluarea-si-monitorizarea-activitatilor-in-comunitate.pdf

Puncte principale

- Comunitățile minore” sunt comunități socio-educative rezidențiale în cadrul cărora operează operatori pedagogici profesioniști;
- Vizând să depășească logica bunăstării pentru a promova

acțiuni care să conducă la schimbare, autonomie, participare activă și îmbunătățirea resurselor;

- Evidențierea factorilor de protecție și de risc care contribuie la promovarea succesului educațional devine esențială;
- Favorizarea modelelor și practicilor organizaționale și educaționale care contribuie la eficacitatea intervențiilor;
- Factorii de risc și de protecție sunt contextuali și individuali;
- Dovadă Abordările bazate pe dovezi trebuie favorizate pentru succesul căilor educaționale rezidențiale.

4. ABILITĂȚI DE VIAȚĂ ȘI INTELIGENȚĂ EMOȚIONALĂ

Obiective

- să ofere îndrumări pentru operatorii care doresc să utilizeze programe de abilități de viață în activitatea lor;
- consolidează abilitățile emoționale cognitive și relaționale;
- promovarea dezvoltării abilităților de viață în formare;
- aprofundarea metodologiei MataSkills și MetaEmozioni.

Materiale pentru învățat

Acest modul privind abilitățile de viață și inteligența emoțională oferă un cadru teoretico-practic al abilităților de viață care trebuie dobândite pentru a face față mai bine provocărilor pe care ni le prezintă viața (OMS, 1993). Există 10 abilități de viață care pot fi împărțite în trei categorii: emoționale (conștientizarea de sine, gestionarea stresului, gestionarea emoțiilor); cognitive (rezolvarea problemelor, luarea deciziilor, gândirea critică și gândirea creativă); de relaționale (empatie, comunicare eficientă, abilități relaționale).

Acces la material

Modul 4

https://www.childforchild.eu/it/wp-content/uploads/2021/04/RO_Modul-nr.-4-Linii-directoare-privind-managementul-programelor-de-abilitati-de-viata-si-a-inteligenței-emoționale.pdf

Puncte cheie

- MetaSkills și MetaEmozioni sunt două metode care vizează dezvoltarea abilităților de viață și a inteligenței emoționale;
- Aceste abilități sunt învățate în primul rând prin practică;
- Există o relație esențială între corp, minte și emoții;
- Sinteza emoțională vă permite să reflectați asupra tuturor informațiilor încărcate emoțional care vin din exterior;
- Limbajul emoțiilor nu se limitează la termenii care descriu anumite stări emoționale, ci include toate resursele lexicale, sintactice și morfologice utilizate pentru a exprima emoțiile.

5. BUNE PRACTICI COMUNITARE: PALERMO 2.0

Obiective

- Conturați calea de primire de la preluarea sarcinii până la demisie;
- Oferiți un model de referință unic pentru lucrul în comunitățile care găzduiesc copii;
- Furnizați ghiduri și instrumente.

Materiale pentru invatat

Documentul Bune practici comunitare: Palermo 2.0, produs în colaborare cu Garantul copilăriei și adolescenței municipiului Palermo Pasquale D'Andrea, este un instrument de îndrumare pentru toate comunitățile pentru minori. La redactarea documentului au fost luate în considerare opiniile, gândurile și așteptările tinerilor care au răspuns pozitiv la interviurile realizate special pentru a analiza nevoile lor. De asemenea, au participat activ la un focus grup care vizează aprofundarea problemelor apărute în timpul interviurilor. Aceeași lucrare a fost realizată și asupra lucrătorilor comunitari și a unor reprezentanți ai instituțiilor prezente în zonă și a factorilor de decizie politici. Această fază de analiză ne-a permis să identificăm prezența unor nevoi de bază ale copiilor în afara familiei și care au constituit unele dintre elementele fundamentale pe care se sprijină documentul. De fapt, ceea ce reiese puternic din copii este nevoia de a fi ascultat, de a face parte dintr-o rețea socială care este mai implicată, că legătura cu familia de origine este continuu îngrijită și țesută și nevoia de mai mare însoțire a autonomiei. Pe de altă parte, operatorii dau o viziune fragmentată a rolului lor și de a fi instruiți cu o mai mare claritate asupra sinelui profesional, sporind munca în echipă.

Acces la material

modul 5

https://www.childforchild.eu/it/wp-content/uploads/2021/04/RO_Modul-5_Bune-practici-2.0.pdf

Puncte cheie

- Activarea procesului de intervenție trebuie să fie temporară și trebuie să vizeze să satisfacă dorințele și nevoile îngrijirii copilului, promovând acțiuni menite să intensifice și să consolideze următoarele domenii: Principii generale și ascultare; Drepturi și libertăți civile; Atmosfera de familie; Sănătate și îngrijire; Educație, joc, sport, cultură; Abilități de viață;
- Este necesară verificarea și evaluarea constantă, inerentă unui loc de muncă care dorește să garanteze calitatea și personalizarea serviciului.
- Comisia Europeană prevede că pentru fiecare organism, public sau privat, care are legătură cu copiii și subiecții vulnerabili, este elaborată propria sa „Politică de salvagardare și protecție a minorilor și subiecților cu risc”.
- Elementele cheie ale recepției sunt: sociabilitatea, observarea, ascultarea și participarea.
- PEI este construit din dorințele și visele copilului minor.

OBSERVATOR

<https://www.childforchild.eu/it/osservatorio/>

Observatorul Carelea este instrumentul de cercetare de analiză care, în cadrul proiectului [CHILD.FOR.CHILD](https://www.childforchild.eu/), urmărește să ofere o dimensiune calitativă / cantitativă fenomenului minorilor din afara familiei și îngrijitorilor și modul în care sunt însoțiți, în cadrul comunitate, spre o cale de autonomie.

Rezultatul final este realizarea unei lucrări de cercetare împărțite în diferite secțiuni, cu scopul de a oferi o atenție precisă asupra stării copiilor care sunt tratați la unitățile de primire și îngrijitori. În special, față de acest grup țintă, politicile active și procedurile cele mai adecvate vor fi analizate pentru a-și spori revenirea în familie și pentru a realiza propriul „proiect de viață”.

Pentru a atinge acest obiectiv, s-a considerat mai util construirea unei căi de analiză și de cercetare care nu se bazează doar pe un instrument de colectare a datelor, dar care se bazase mai ales pe un model de observație util pentru definirea și circumscrierea operațiunilor comunitate gazdă. De fapt, de-a lungul anilor, comunitățile gazdă au fost văzute și gândite din ce în ce mai mult, nu ca niște locuri capabile să înlocuiască temporar familiile de origine, unde nu se poate concepe o altă formă de protecție a copilului, ci mai presus de toate locurile unde să „parcheze” copilul deoarece niciun alt drum nu este fezabil.

Cu toate acestea, dorind să iasă din această logică și fiind încredințată acum comunității cea mai adoptată practică, pare oportun ca circuitul comunităților de primire să fie structurat în conformitate cu proceduri și modele bine definite care, în ceea ce privește centralitatea minorului, să structureze viața în comunitate ca supliment cu adevărat al vieții de familie și oferă toate acele instrumente de creștere care ajută copilul în calea sa de autonomie.

Obiectivele Observatorului

- Returnați o primă fotografie a lumii minorilor din comunitățile gazdă din Palermo;
- Monitorizează situația minorilor și persoanelor care se ocupă de îngrijirea în comunitățile gazdă;

- Oferiți o bază de date cantitativă privind numărul minorilor și îngrijitorilor din comunitățile gazdă și asupra unor date structurale;
- Verificați progresul minorilor găzduiți în comunitățile de întâmpinare de vârstă între 14 și 17 ani și ai persoanelor care se ocupă de îngrijire și cum se produce faza de eliberare;
- Monitorizează adoptarea de bune practici în cadrul comunităților gazdă, cu referire specială la calea autonomiei pentru îngrijitorii de îngrijire, urmând, de asemenea, acțiunea proiectului [Child.For.Child](#);
- Oferiți o schemă standard pentru detectarea fenomenelor cantitative și măsurarea eficienței bunelor practici;
- Oferiți linii în profunzime și dezvoltare de cursuri de instruire pentru operatorii comunitari și pentru alte profiluri profesionale care lucrează în contact cu minori și cu personalul de îngrijire

Instrumente de observare

- Fișă tehnică principală pentru detectarea datelor socio-demografice și contextuale ale minorilor și persoanelor îngrijite găzduite în comunitățile de primire din municipiul Palermo pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 14 și 17 ani;
- Chestionar de sondaj de bune practici organizat în 8 secțiuni după modelul Mozaic din Palermo:
  - Primul domeniu - Măsuri generale de implementare
  - A doua zonă - Definiția minorului
  - A treia zonă - Principii generale de ascultare
  - A patra zonă - Drepturi civile și libertăți
  - A cincea zonă - Mediul familial
  - A șasea zonă - Sănătate și asistență
  - A șaptea zonă - Educație și cultură de joc
  - A opta zonă - Măsuri speciale

Link la prezentare pentru informații suplimentare despre Observato:

https://prezi.com/sy1ysdxg_5x5/?utm_campaign=share&utm_medium=copy&rc=ex0share

BIBLIOGRAFIE

- Gordon Dr. T, (1975) – Parent Effectiveness Training – Uk: Penguin Books Ltd
- Rogers C.R., Farson R.E. (2015) – Active Listening – Uk: Martino Fine Books
- Bastianoni P., Taurino A. (2009) – Le comunità per minori – Roma: Carocci Faber
- Pieroni V., Santos Fermino A. (2017) – Fare – Rete per educare. La cassetta degli attrezzi & istruzioni per l'uso – Edizioni Accademiche Italiane
- Sanicola, L.P. (2009) – Dinamiche di rete e lavoro sociale. Un metodo relazionale – Napoli: Liguori editori
- Pandolfi L. (2020). Comunità per minori ed efficacia educativa: quali evidenze? In: Pandolfi L., Palomba F. (a cura di). Comunità, Autovalutazione, Minori. Un modello partecipato di autovalutazione delle comunità per minori. Primi esiti di una ricerca-azione in Sardegna. Roma: Gangemi editore, in press
- Pandolfi L. (2020). Le Linee Guida di auto-valutazione C.A.M.: contenuti e aspetti metodologici. In: Pandolfi L., Palomba F. (a cura di). Comunità, Autovalutazione, Minori. Un modello partecipato di auto-valutazione delle comunità per minori. Primi esiti di una ricerca-azione in Sardegna. Roma: Gangemi editore, in press
- Pandolfi L. (2020). Esiti della prima validazione dello strumento di autovalutazione C.A.M. In: Pandolfi L., Palomba F. (a cura di). Comunità, Autovalutazione, Minori. Un modello partecipato di auto-valutazione delle comunità per minori. Primi esiti di una ricerca-azione in Sardegna. Roma: Gangemi editore, in press
- Pandolfi L. (2019). Percorsi di valutazione ed innovazione nelle comunità per minori: esiti e sviluppi di una ricerca empirica. In «Excellence and Innovation in Teaching and Learning», 1/2019, pp. 61-76.
- Pandolfi L. (2017). La costruzione partecipata di linee guida e di uno strumento per l'auto-valutazione delle comunità per minori. In: Notti A.M. (a cura di). La funzione educativa

- della valutazione. Teorie e pratiche della valutazione educativa. (pp.627- 647). Lecce: PensaMultimedia.
- La prospettiva ecologica” di Urie Bronfenbrenner, Caterina Arcidiacono
  - “MOSAICO PALERMO – La presa in carico delle ragazze e dei ragazzi stranieri non accompagnati”, elaborato dal Garante dell’infanzia e dell’adolescenza del Comune di Palermo
  - 2001, Di Nuovo, Di Maria, Lavanco, Stress e aggressività. Studi di burnout in Sicilia, Franco Angeli, Milano).
  - 2004, 83 giochi psicologici per la conduzione dei gruppi. Un manuale per psicologi, insegnanti, operatori sociali, animatori, a cura di S. Manes, Editore Franco Angeli
  - 2004, Educare le life skills. Come promuovere le abilità psico-sociali e affettive secondo l’Organizzazione Mondiale della Sanità, Paola Marmocchi, Claudia Dall’Aglio, Michela Zannini, editore EriKson
  - 2011, Resilienza e creatività. Teorie e tecniche nei contesti di vulnerabilità, Cristina Castelli, Editore Franco Angeli
  - 2017, “Bambini e ragazzi in accoglienza in Italia Esiti dell’indagine campionaria sull’affidamento familiare e i servizi residenziali”, promossa dal Ministero del Lavoro e delle Politiche Sociali e dagli Istituti degli Innocenti di Firenze.
  - Accompagnamento verso l’autonomia: i servizi residenziali per giovani in uscita dalla tutela di Federico Zullo:
  - Codice Civile e leggi complementari Franchi, Feroci, Ferrari, casa editrice HOEPLI
  - Comunità Nuova Onlus- Carta dei servizi della Comunità Educativa per bambini Barrhouse
  - Comunità residenziali per minorenni, per la definizione dei criteri e degli standard” - Documento di proposta elaborato dal Gruppo di lavoro sulle Comunità di tipo familiare, attivato all’interno della Consulta delle Associazioni e delle Organizzazioni, istituita presso l’Autorità garante per l’infanzia e l’adolescenza Roma, 5 Maggio 2015.
  - Convenzione ONU sui diritti dell’infanzia e dell’adolescenza (1989)
  - Cooperativa di Bessimo Onlus- Carta dei servizi della Comunità Educativa “Casa Mika” di Malonno;
  - Deliberazione n. 49/16 del 9.10.2018, della Regione Autono-

- ma della Sardegna “Prendere il volo”
- DLgs 81/2008 Testo unico sulla salute e sicurezza sul lavoro
  - Garantire i diritti dei bambini, Guida per i professionisti dell'accoglienza eterofamiliare
  - Interventi residenziali con minori e con neomaggiorenni: la necessità di trasformare gli approcci educativi di Federico Zullo;
  - Legge n. 149 del 2001 Modifiche alle legge 4 maggio 1983 n.184 , recante “Disciplina dell'adozione e dell'affidamento dei minori”
  - Legge n.184 del 1983 “Diritti del minore ad una famiglia”
  - Linee Guida della L. R. 22/86 “Standard strutturali ed organizzativi dei servi socio assistenziali” (Legge Regione Sicilia) e regolamento di attuazione approvato con D.P.R.S. del 28.5.87
  - Linee Guida per l'accreditamento strutture socio-assistenziali del comune di Palermo
  - Linee guida sull'accoglienza fuori dalla famiglia d'origine SOS Villaggi dei bambini Servizio Sociale Internazionale (ISS)- Editore SOS Villaggi dei bambini Internazionale (2010)
  - Malaguti, E. (2005). Educarsi alla resilienza. Come affrontare crisi e difficoltà e migliorarsi. Erikson, Trento.
  - MetaSkills&MetaEmozioni – Due metodi comuni per la promozione della capacità di vita di A.D'Amico, D. Armetta, M. Enea ed E. Meli
  - Nuove Linee di indirizzo del programma di inclusione sociale (art.17 L.R. Sardegna n. 4/2006)
  - Percorso tematico Accompagnamento verso l'autonomia: i servizi residenziali per giovani in uscita dalla tutela: un percorso di lettura e filmo grafico, Centro nazionale di documentazione e analisi per l'infanzia e l'adolescenza, Centro di documentazione per l'infanzia e l'adolescenza Regione Toscana, Istituto degli Innocenti Firenze
  - Preparazione all'autonomia, Guida pratica SOS Children's Village-Centre for excellence for looked after children in Scotland_ Co-finanziato dal Programma Diritti Uguaglianza e Cittadinanza dell'[U.E. Autori](#): Nigel Cantwell, Chrissie Gale, Kenny McGhee, KATE [Skinner.Pubblicato](#) in Austria da SOS

Children'sVillage International –(Dicembre 2017)

- Progetto Careleavers - Sperimentazione di interventi in favore di coloro che, al compimento della maggiore età, vivono fuori dalla famiglia di origine sulla base di un provvedimento dell'autorità giudiziaria, Centro Nazionale per la documentazione e analisi per l'infanzia e l'adolescenza, Dipartimento per le politiche della famiglia, Ministero del lavoro e delle politiche sociali.
- San Vincenzo Cooperativa Sociale- Carta dei servizi della Comunità Educativa "Pozzi"
- SOS Children'sVillage International – Council of Europe (2013)
- Workshop 1 Valutazione e progettazione degli interventi di accoglienza dei minorenni – Convegno Nazionale degli Studi "Scelte a misura di bambino" Pompei 15 maggio 2015civile
- Antonietti A., & Molteni S. (a cura di). (2014). Educare al pensiero creativo: Modelli e strumenti per la scuola, la formazione e il lavoro. Trento: Erikson.
- Backledge, J. T. (2007). Dirupting verbal processes: Cognitive defusion and Acceptance and Commitment Therapy and other mindfulness-based psychotherapies. *The Psychological Record*, 57, 555-576.
- Backledge, J. T., & Hayes, S. C. (2001). Emotion regulation in Acceptance and Commitment Therapy. *Journal of Clinical Psychology*, 57 (2), 243-255.
- Barbieri, J.M, Vidal, A., & Zellner, D.A. (2007). The Color of Music: Correspondences through Emotion. *Empirical Studies of the Art*, 25(2), 193-208.
- Bentham, J. (1948) . *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Londra: Forgotten Books.
- Boda, G. (2001). *Life Skills e Peer Education: Strategie per l'efficacia personale e collettiva*. Milano: La Nuova Italia.
- Boda, G. (2005). *Life skills: La comunicazione efficace*. Roma: Carocci Faber.
- Boda, G. & Landi, S. (2005). *Life skills: Il problem solving*. Roma: Carocci Faber.
- Boda, G., & Mosiello, F. (2005). *Life skills: Il pensiero critico*. Roma: Carocci Faber

- Boda, G. (2006). *L'educazione tra pari: Linee guida e percorsi operativi*. Milano: Franco Angeli.
- Bruner, J.S., Goodman, C.C. (1947). Value and need as organizing factors in perception. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 42, 33-44.
- Cabanac, M. (1992). Pleasure: the common currency. *J. Theoret. Biol.* 155 (2), 173-200.
- D'Amico, A. (2018). *L'intelligenza emotiva e metaemotiva: Modelli, strumenti e metodi*. Il Mulino.
- D'Amico, A. (2018a). *Intelligenza emotiva: Pillole metaemotive per vivere meglio*. San Paolo Edizioni.
- D'Amico, A., De Caro, T. (2008). *Sviluppare l'Intelligenza emotiva. Un software per la valutazione ed il potenziamento dell'intelligenza emotiva nei bambini*. Life Span and
- Disability, numero speciale "Disturbi dell'apprendimento e disabilità intellettive nel ciclo evolutivo, 11 (2), 177-187.
- Ennis, Robert H. (2011). *Critical Thinking: Reflection And Perspective*. *Inquiry:Critical Thinking Across the Disciplines* 26 (1), 4-18.
- Ennis, R. H. (1989). Critical thinking and subject specificity: Clarification and needed research. *Educational Researcher*, 13(3), 4-10.
- Frijda, N.H. (2009). Emotions, individual differences and time course: Reflections. *Cognition and Emotion*, 23(7), 1444-1461.
- Gibson, E.L. (2006). Emotional influences on food choice: sensory, physiological and psychological pathways. *Psychological Behavior*, 89(1), 53-61.
- Gross, J.J., Thompson, R.A. (2007). Emotion regulation: Conceptual foundations. *Handbook of Emotion Regulation*, 3-24.
- Guilford, J.P. (1967). *La natura dell'intelligenza umana*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Hayes, L. & Ciarrochi, J. (2017). *Autoconsapevolezza: Adolescenti in crescita*. Franco Angeli.
- Hayes, S. C. (2004). Acceptance and commitment therapy, relational frame theory, and the third wave of behavioral and cognitive therapies. *Behavior Therapy*, 35(4), 639-665.
- Janis, I. L., & Mann, L. (1977). *Decision making: A psycho-*

- logical analysis of conflict, choice, and commitment. New York, NY, US: Free Press.
- Krusemark, E.A., Novak, L.R., Gitelman, D.R., Li, W. (2013). When the Sense of Smell Meets Emotion: Anxiety-State-Dependent Olfactory Processing and Neural Circuitry Adaptation. *The Journal of Neuroscience*, 33(39), 15324–15332.
  - Marmocchi P., Dall’Aglia C., Zannini M. (2011). Educare le life skills. Come promuovere le abilità psico-sociali e affettive secondo l’Organizzazione Mondiale della Sanità. Trento: Erikson.
  - Mayer J.D., Salovey P. (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey, D. Sluyter (Eds.). *Emotional development and emotional intelligence: Implications for educators*. New York: Basic Books, pp. 3-31.
  - McClelland, D.C., Atkinson, J.W. (1948). The projective expression of needs. II. The effect of different intensities of the hunger drive on Thematic Apperception. *Journal of Experimental Psychology*, 38(6), 643.
  - Mincemoyer C., Perkins D.F, & Munyua C. (2001). Replicates the Critical Thinking in Everyday Life Scale. Youth Life Skills Evaluation project at Penn State. Instrument also cited by the CYFAR Life Skills Project at Texas A&M University.
  - Pravettoni, G., Leotta, S.N., Russo, V. (2015). In Moderato, P., Rovetto, F. *Psicologo: Verso la professione*. Italia: McGraw-Hill Education.
  - Tversky, A., & Kahneman, D. (1974). Judgment under uncertainty: Heuristics and biases. *Science*, 185, 1124–1131.
  - Tversky, A., & Kahneman, D. (1981). The framing of decisions and the psychology of choice. *Science*, 211, 453–458.
  - Williams, F. (1994). Test della creatività e pensiero divergente. Centro studi Erikson.

SITOGRAFIE

- www.chora-angelide.it/choraotranto
- www.associazioneecasanostra.it/doc/carta_servizi/progetto_scoiattolo.pdf
- <http://borgodonbosco.it/wp-content/uploads/2015/03/PROGETTO-CASA-FAMIGLIA-rev-dic-2009.pdf>
- www.comune.latisana.ud.it/typo3/.../Regolamento_inserimento_minori_in_comunita....
- <http://www.tangramsociale.it/wp-content/uploads/2014/10/Progetto-di-Comunit%C3%A00.pdf>
- https://www.garanteinfanzia.org/sites/default/files/la_tutela_dei_minorenni_in_comunita.pdf
- https://www.coopcomin.org/images/pdf/carta-servizio-2018_Piroga.pdf
- <https://milanoamiavvocatidotit.files.wordpress.com/2015/11/lart-403-c-c.pdf>
- <http://www.salvisjuribus.it/testaruba/il-diritto-del-minore-ad-avere-una-famiglia/>
- <http://www.vita.it>
- <http://www.cooperativa3p.org>
- <https://www.metaintelligenze.it/>
- <https://it.wikipedia.org/>
- <https://www.minori.gov.it/>
- http://web.tiscali.it/coop-prospettiva-wolit/sceda_comunita.pdf
- <https://www.ubimino.org/interventi/esperienze-educazioni/42-interventi-residenziali-con-minori-e-con-neomaggioresenni-la-necessita-di-trasformare-gli-approcci-educativi.html>
- https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/standards_child_protection_kcsc_en_1.pdf
- www.lifeskills.it
- www.ordineavvocatitrani.it/pubblica/articolo.php?articolo=2317
- <http://www.docenti.unina.it> › webdocenti-be › allegati › materiale-didattico

The Project [CHILD.FOR.CHILD](#)(REC-AG-2017)
was implemented in International partnership thanks to the cooperation of:

3P (Padre Pino Puglisi) Società Cooperativa Sociale (Italy)
Unione degli Assessorati alle Politiche Socio-Sanitarie e del Lavoro(Italy)
Università degli Studi di Palermo(Italy)
Sorangeli trans srl(Bucharest)
Asociatia centrul de performantia before and after schol (Bucharest)
Asociatia Hraniti Copii –Feed the Children(Bucharest)

*“The content of this document represents the view of the author only and is his/her sole responsibility.
The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains”*

Co-funded by the
Rights, Equality &
Citizenship Programme
of the European Union

Contacte

Carmela Sorrentino
coordinamento@cooperativa3p.org
Via Umberto Giordano 2 - Palermo
+39 091.2526357

Organizație

Cooperativa 3P - Carmela Sorrentino
Università degli Studi di Palermo - Elisabetta Di Giovanni

www.childforchild.eu

@child.for.childproject

@childforchildproject